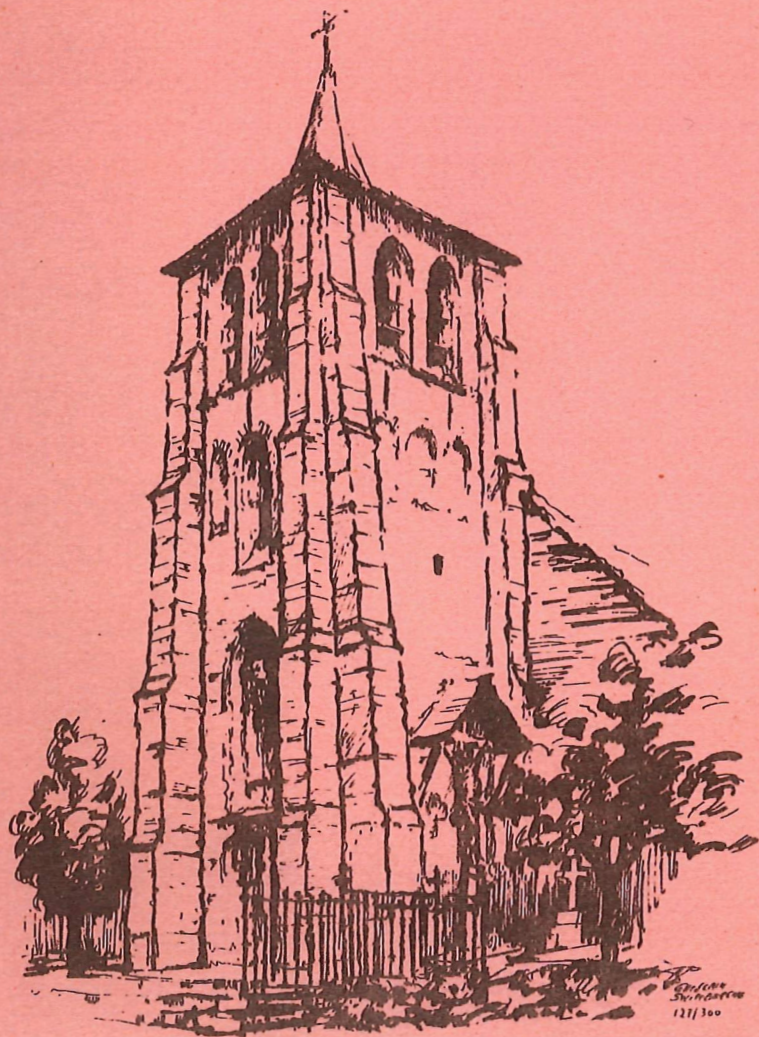

ZILLEGHEM

3 de jaargang nr. IIII

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE
EN GESCHIEDENIS "P A S T O O R R O N S E"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

	p.
CAPPON Géry: De herberg "De Gouden Leeuw"	91
POLLET Jules: Zedelgem tijdens het Twaalf- jarig Bestand (1609 - 1621)	99
Op de boekenplank	127

1982 - 3DE JAARGANG NR 3

REDAKTIE EN BEHEER:

Willy Peirsegaele	St.-Laurentiusstraat	12	Zedelgem
Géry Cappon	Schattingbeekstraat	3	Zedelgem
Patrick Arnou	B. J. Lievensstraat	2a	Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat	29	Zedelgem
Jules Pollet	Sint-Elooistraat	16	Zedelgem
Leon Claeys	Ruddervoordsestraat	40	Zedelgem
Jozef Vandenbroucke	Kon. Albertstraat	2	Veldegem
Gaston Commeyne	Rembertstraat	6	Veldegem
Bertrand Denys	Rozenlaan	13	Loppem

Lidmaatschap: 200 F
P.C.R. 001-0771018-41
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschijnen in "Zilleghem"
of uittreksels daarvan, mogen niet
gebruikt noch aangehaald worden
zonder te verwijzen naar dit tijdschrift
en de auteur.

Verantwoordelijke Uitgever:
Willy Peirsegaele St.-Laurentiusstraat 12 Zedelgem

DE HERBERG

"DE GOUDEN LEEUW"

Géry CAPPON

De herbergen de Gouden Kroon en de Gouden Leeuw kunnen goed met elkaar vergeleken worden. Beide werden opgericht na de aanleg van de Torhoutsesteenweg. Ongetwijfeld had de Gouden Leeuw een betere ligging. Deze was dichterbij Zuidwege gelegen en bovendien zelf op een kruispunt van de nieuwe kasseiweg en de "Ouden Ghentwegh". Ook het ontstaan van een woonkern heeft positief bijgedragen tot de snelle bloei van de herberg en brouwerij.

VOORGESCHIEDENIS

De grond waarop de herberg zou gebouwd worden, was eigendom van Bartholomeus Maertens en zijn vrouw Marie Verplancke. Na het overlijden van Bartholomeus Maertens hebben zijn zonen Jan en Cornelis deze eigendom verkocht aan Pieter Luyckx voor 103 lb. gr. De verkoop ging door op 5 juni 1762. Het was een "partye streckende oost ende west jehens den Nieuwen Calziewegh van Brugghe naer Thourout aende zuytzyde, Caerel Maertens lant ten westeynde, comende

*met de noortzyde inde halfve beke ende met de oost-
eynde in den halffven Houden Ghentwegh" (1).*

Van oudsher stond op deze grond een woonhuis met een smidse en wagenmakerij, alsook nog een tweede woonhuis met een schuur en stallingen(2). Deze eigendom was belast met een cijnsrente van 3 gr. per jaar, waarvan 2 gr. aan de molenaar Anthone Tanghe uit de Lepe en 1 gr. aan de baron van Zwevezele (1).

DE HERBERG EN BROUWERIJ

Pieter Luyckx was al eerder pachter van dit goed en heeft er zelf de herberg en brouwerij gebouwd (3). Eén van de oorspronkelijke woonhuisjes verpachtte Pieter Luyckx aan de weduwe Spegelaere (2).

Pieter Luyckx was geboortig van Aartrijke (zoon van Gillis en Anna Logghe) en was gehuwd met Amelberga Demunster, een dochter uit de Zedelgemse herberg de "Slunse", die gelegen was langs de Oude Ieperweg in de omgeving van de Lepemolen. Pieter Luyckx moet wel zeer goede zaken gedaan hebben, wat blijkt uit de veelvuldige aankopen die hij deed. Uit de nalatenschap van zijn schoonouders kocht hij alle Zedelgemse goederen, hij kocht verder nog enkele partij- en bos en een woonhuisje rechtover de Gouden Leeuw. Hij heeft o.a. ook nog een 7-tal visvijvers gekocht, waaronder de Nieuwen Vijver, de Santvijver, de Pilsevijver en de Roompotvijver die alle vier gelegen waren te Zedelgem onder de heerlijkheid van den Houtschen.

Daarnaast had Pieter Luyckx eveneens in 1762 nog een LEEN gekocht voor 45 lb.gr. aan Fortinatis Benteyn

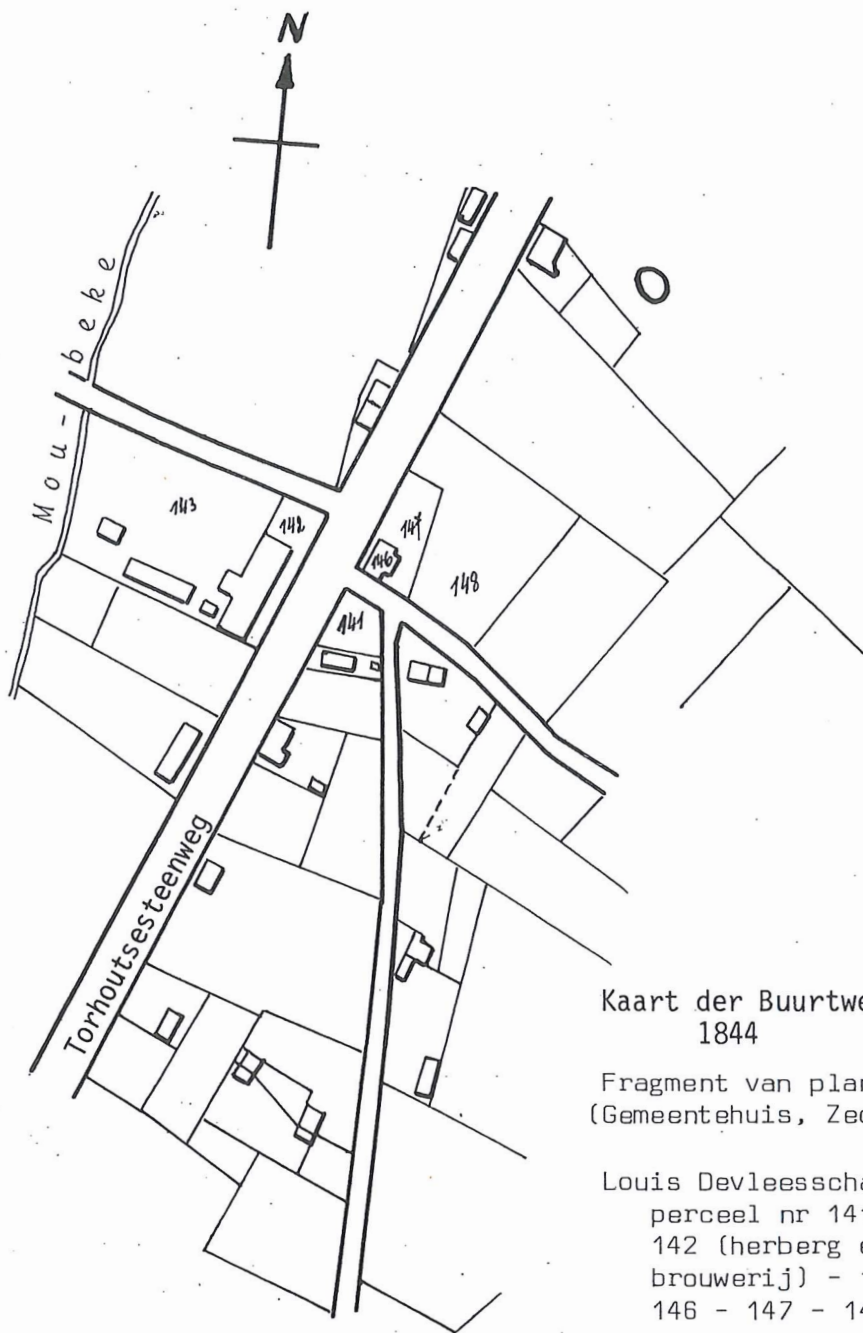
De herberg "De Gouden Leeuw" langs de Torhoutsesteenweg (toestand 1981).

uit Sint-Laureins. Dat leen hing af van het prinselijk leenhof van de Burg van Brugge (4).

Pieter Luyckx had samen met zijn echtgenote Amelberga Demunster acht kinderen, waarvan er vijf op jeugdige leeftijd zijn overleden. Zijn dochter Joanna is in het klooster getreden van de Grauwe Zusters te Roeselare (5), terwijl zijn andere dochter huwde met Jan Lievens, molenaarszoon van de Dorpsmolen. Zijn zoon Frans Luyckx was landmeter van beroep en had de functie van baljuw in de heerlijkheid Erkegem.

Amelberga Demunster stierf in 1763 op de leeftijd van 56 jaar. Pieter Luyckx is hertrouwd in 1766 met de 33-jaar jongere Barbara Mahieu uit Eernegem, waarbij hij nogmaals acht kinderen had, waarvan er niet minder dan zes jong zijn gestorven. In 1783 zal wel een ongenadige ziekte hebben toegeslagen. In minder dan 4 maand tijd stierven twee zoontjes en op 8 september 1783 stierf Pieter Luyckx zelf.

In 1774 had Pieter Luyckx nog 1 lb. 5 s. gr. ontvangen van de prochie. Pieter Luyckx had toen gedurende een periode van 10 dagen aan vijf ingenieurs van het korps van de artillerie van Haren Majesteit logement verleend, hen de kost gegeven en ook voor brandhout gezorgd voor verwarming. Deze ingenieurs waren te Zedelgem voor het opstellen van de Kabinetskaart in opdracht van graaf de Ferraris. Hierdoor komen we te weten dat de Ferrariskaart voor Zedelgem werd opgesteld in de maand maart van het jaar 1773 (6).

Kaart der Buurtwegen
1844

Fragment van plan nr 14
(Gemeentehuis, Zedelgem)

Louis Devleesschauer
perceel nr 141 -
142 (herberg en
brouwerij) - 143 -
146 - 147 - 148

Barbara Mahieu is hertrouwd met de 16-jaar jongere JAN BAPTISTE DEVLEESSCHAUWER uit Sint-Andries. Zij hadden één kind: een zoon, Louis, geboren in 1785. Op 4 januari 1786 verkopen de kinderen uit het huwelijk van Pieter Luyckx en zijn eerste vrouw hun erfdeel in de herberg de Gouden Leeuw en nog enkele andere eigendommen aan Jan Baptiste Devleesschauwer, hun stiefvader.

Bij F.T. Ronse (8) vernemen we dat de herberg van Jean Baptiste Devleesschauwer een zekere tijd dienst heeft gedaan als gemeentehuis van Zedelgem. Een bevestigende schriftelijke bron daaromtrent kon niet achterhaald worden, alhoewel deze stellingname kan aangenomen worden. Joseph Adriaens was toen "agent municipal" en later "maire" en was woonachtig op een hofstede dicht bij de Leeuw (Brugsestraat 193). Jean Baptiste Devleesschauwer zelf was trouwens "adjoint".

In 1806 huwde zijn enige zoon LOUIS DEVLEESSCHAUWER met de 20-jarige Francisca Vanhollebeke, dochter van Pieter Vanhollebeke en Anna Dekeyser, afkomstig van de hofstede langs de Hollebekestraat (Slaghof). Zij hebben verder de brouwerij en de herberg uitgebaut.

Een dochter, Sophia, huwde in 1852 met JAN SERREYN uit Nieuwkerke. Vooraleer de herberg over te nemen van Louis Devleesschauwer hebben zij een herberg te Torhout uitgebaut om eind 1859 terug te keren naar de Gouden Leeuw te Zedelgem. Jan Serreyn stierf in 1869 en Sophia Devleesschauwer hertrouwde met een Snellegemse molenaar, Pieter Depré (°5.1.1815). Zij bleef de herberg uitbaten tot aan haar dood in 1894. In datzelfde jaar huwde haar dochter Alida Serreyn

met RICHARD DANNEEL. Hij was schoenmaker van beroep en bleef zijn stiel verder uitoefenen. Tussendoor stond Richard geregeld aan de tapkast. De herberg was intussen onvoldoende geraakt om leefbaar te blijven voor een gezin. Zij hadden drie kinderen, waarvan de jongste MICHIEL DANNEEL, geboren in 1904, de herberg zou overnemen van zijn vader Richard. Michiel combineerde de herberg met zijn beroep. Hij was klerk bij een notaris te Torhout. Michiel was getrouwd met Césarine Anthierens. Zijzelf zouden de herberg niet verder blijven openhouden, maar verhuurden die. De eerste pachter uit de bestaansgeschiedenis van de Gouden Leeuw was OSCAR WILLEM, gehuwd met Rachel Moeyaert. Hij was metselaar van beroep, maar zou eveneens als zijn voorganger zijn stiel combineren met de herberguitbating. Ook zijn zonen ROGER en ANDRE WILLEM, beide haarkappers, bleven het café openhouden. Hun wachtende klanten konden intussen een stevige pint drinken.

Na hen kwam GEORGES CLARYSSE die getrouwd was met Emilie Seynaeve de herberg betrekken. Zij hielden tevens een slagerij open.

In 1974 verkocht Michiel Danneel de Gouden Leeuw. De herberg werd eigendom van Hilaire Verhegge-Puype uit Veldegem, die ook de herberg verhuuren. De moeder van Hilaire Verhegge was de zuster van Césarine Anthierens voornoemd. Daarmee kan besloten worden dat de herberg de Gouden Leeuw sinds haar bestaan tot op vandaag altijd een familiebezit is gebleven, zij het dat de herberg soms langs vrouwelijke lijn is overgegaan.

Bronnen:

- (1) R.A.B.: Brugse Vrije Registers nr 16166 f° 40 v
- (2) R.A.B.: S.v.G. Brugse Vrije 2de reeks nr 8571
dd. 24.4.1754 (Amelberga Demunster)
- (3) R.A.B.: Brugse Vrije Registers nr 16166 f° 174 r
- (4) R.A.B.: Notariaat van Frans Corthals nr 135
f° 35 en 36
- (5) R.A.B.: Brugse Vrije Registers nr 16183 f° 82 v
- (6) R.A.B.: Brugse Vrije Registers nr 6691 (1774)
Deze Ferrariskaarten zijn door de dienst Pro Ci-
vitate van het Gemeentekrediet van België uit-
gegeven in 1965. De kaart voor Zedelgem draagt
het nummer 15 (03).
- (7) R.A.B.: Brugse Vrije Registers nr. 16196 f° 36
dd. 14.01.1786.
- (8) "De Geschiedenis van Zedelgem en Veldegem" door
F.T.Ronse, Handzame 1979 pag. 48.

ZEDELGEM
TIJDENS
HET TWAALFJARIG BESTAND
(1609 - 1621)

J. POLLET

Op 9 april 1609 werd te Antwerpen tussen de Hollandse Republiek en Spanje het Twaalfjarig Bestand ondertekend. Tot 1621 zouden onze gewesten wat vrede kennen. Voor de geleidelijk aan teruggekeerde bevolking was nu de tijd aangebroken om met de heropbouw te beginnen. Tijdens de Geuzentroebelen, vooral sinds 1583 was zo goed als alles vernield. Nu zou alles weer tot nieuw leven kunnen komen. In deze bijdrage willen we nagaan hoe het kerkelijk leven weer op gang kwam te Zedelgem.

ONTLUIKEN VAN HET KERKELIJK LEVEN.

Op kermiszondag 13 september 1609 werd te Zedelgem weer de kerkelijke dienst verricht. Dit voor de eerste maal sedert vele jaren. Nog steeds was er geen pastoor te Zedelgem. Jan van Male echter had naar Brugge Deken Bernard van Thienen gehaald. Deze was sedert 1607 deken der Kristenheid van Torhout en zou dit blijven tot 1620. Nu zou de deken voor het eerst weer een kerkdienst verrichten te Zedelgem. Na de kerkdienst trok men naar de herberg van Hendrik Soen om er iets te drinken (1). Er werd 20 lb. 15 s.par. betaald aan

Hendrik Soen "van t' guene dat t'zijnen huijse verteert es gheweest up den kerremesdach als mijn heere den deken de eerste reijse (= maal) den dienst dede, daerinne begrepen de costen vande timmerlieden". De timmerlieden hier genoemd, waren "eenen temmerman van Brugghe met zijn twee knapen (= knechten)". Op zaterdag 12 september 1609 hadde zij het allernoodzakelijkste in gereedheid gebracht voor de kerkdienst van de volgende dag. Zij hadden een altaar opgetimmerd "midsgaders t'planckier voor den outaer". Hiervoor had Pieter de Ketelaere het hout geleverd en men had ook zes pond nagels verbruikt. Verder had men aan "Jan ghe-seijt costre" 10 lb. 18 s.par. betaald voor het schoonmaken van de plaats waar de dienst zou verricht worden alsook voor "t'slechten vande schrans (= schutsels) voor de kerke".

Voor deze eerste kerkdienst had men enkel het gedeelte in en voor de toren enigszins in orde gebracht. Een maat kalk werd aangekocht "om te witten onder den torre" en men had een "antrechsel voor den torre" gemaakt: een soort afdak dus. Timmerman Marijn Tavernier had dit afdak getimmerd en het afgesloten met 250 "voeten populieren bart". Adriaan Storme had dit afdak met stro gedekt en Lodewijk Cocqueau had het hout gekapt en de latten gekliefd nodig voor het dekken "vanden afhanck voor den torre vande kercke". Metser Jan Brusseele werd 10 lb. 4 s.par. betaald "voor dat hij gheplaveijt heeft onder den torre ende zoo verre alst beloken (= afgesloten) es". Hiervoor werden vijf zakken kalk verbruikt en Pieter Allaert had hiervoor ook zeven voeren zand uit gedolven en aangevoerd.

Benodigheden voor de kerkdienst werden eveneens aangekocht o.a. "een coperen seijle (= emmer) dienende voor

wiewatervat"; een kwispel; twee koperen kandelaars; twee tinnen kannekens; een koperen schaal; "een doseken om de ostien in te doene"; een bel; een wierookvat; een missaal "ende eenen anderen bouck" alsook "twee schilderijen de welcke staen opden outaer". Voor deze schilderijen had timmerman Adriaen Herman de lijsten gemaakt. Alles samen hadden deze voorwerpen 62 lb. 6 s. par. gekost. Ook een waardevol stuk had men aangekocht: "een zelveren vergulden kilck" ter waarde van 60 lb.par.

Ook de omgeving rond de in puin liggende kerk kreeg een beurt. Jan Lootens ontving 5 lb. 8 s. par. "voor t' schoone maecken vande beke ande noortzijden vande kercke midtsgaders t' maecken vande dammen up de zuutzijde vande kercke". Om deze dam aan de beek ten zuiden van de kerk te herstellen voerde Jan van Hollebeke zestien voeren "greijs" aan. Ook de beek aan de oostzijde van de kerk werd gezuiverd.

EEN PASTOOR VOOR ZEDELGEM

Korte tijd nadat de deken, ter gelegenheid van de kermis 1609, in Zedelgem was geweest, kwam ook bisschop Karel Filips de Rodoan (1602-1616) op bezoek in Zedelgem. Ter gelegenheid van dit bisschoppelijk bezoek werd aan herbergier Hendrik Soen 2 lb. 10 s. par. betaald "als zijne Eerweerdicheijt mijn heere den bisschop quam visiteren de kercke ende trock naer Thoroult over t'gone dat hem ghepresenteert was in win ter plaetse ghedroncken". Zo weten we dat de bisschop na zijn bezoek aan Zedelgem doorreisde naar Torhout (2).

Meer dan waarschijnlijk zal de bisschop er bij hoofdman Jaspar Storme en bij de parochianen op aangedrongen

hebben om uit te zien naar een priester, die pastoor wilde zijn op Zedelgem. Kort daarop immers komen hoofdman en parochianen samen in de herberg van Gillis de Bane "als wesende ghedachvaert om te besien om t'accorderen om te hebben eenen pastoor". Men kwam er tot een akkoord met een priester. Deze werd door hoofdman en parochianen als pastoor aangenomen. Maar deze priester werd geen pastoor te Zedelgem. We lezen in de kerkrekening 1609-'10: "de welcke (pastoor) nochtans niet gecommen en es, ende dat duer interdictie van zijne Eerweerdicheijt mijn heere den bisschop". Men had zonder de waard gerekend. Maar men prijst een stuur begin. Eindelijk op zondag 10 januari 1610 werd het doel bereikt. Op die dag immers werden bij Gillis de Bane voor 7 lb. 4 s. par. teerkosten gedaan "als heer Karel de Boodt anghenomen was als pastoor voor beede de prochien". Deze beide parochies waren Zedelgem en Loppem (3). Beide parochies waren dus akkoord gekomen om samen in te staan voor het onderhoud van een pastoor. Zedelgem betaalde voor haar deel aan Karel de Boodt 20 lb. gr. (= 240 lb. par.) per jaar alsook 500 bussels brandhout. Door Loppem zal wel evenveel zijn betaald. In kerkrekening 1609-'10 lezen we dat 21 lb. par. werd betaald voor "vijfhondert houts de welcke ghelevert zijn anden voornomden pastoor te Brugghe". Aangezien de pastorij eerst in 1615 wordt hersteld, zal Karel de Boodt in Brugge zijn blijven wonen en van daar uit Zedelgem hebben bediend.

Op zondag 24 januari 1610 dan deed Karel de Boodt voor de eerste maal de mis te Zedelgem. Daarna trok men naar de herberg van Hendrik Soen om op deze heuglijke gebeurtenis te drinken. De teerkosten beliepen 13 lb. 17 s. par. "als heer Karel de Boodt zijn eerste messe deed als pastoor upden XXIIII Lauwe XVI^cthiene (= 24 januari 1610)".

EEN KOSTER ?

Nu men een pastoor had, was er ook nog een koster nodig. Tijdens de Vasten van 1610 kwam bij pastoor en hoofdman "eenen costre... om te solliciteren om te hebben de costerie". Hij kwam juist op een passend moment. Hij mocht "helpen doen den dienst vanden vuytvaert van Cathelijne de weduwe van Adriaen de Cnock". Hiervoor werd hij 2 lb. par. betaald. Waarschijnlijk moet hij gezakt zijn in zijn proef, want hij werd niet aangeworven. Voor het kosterwerk behielp men zich dan met een leerling uit de "stedeschole" van Brugge. Door de pastoor werd 6 lb. 1 s. par. betaald "inde stedeschole over de vacatien van een schoolkint t'welcke alle sondaghe ende mestdaghe heeft ghecomen inde plaetse van een costere". Deze gelegenheidskoster was in de kost bij Hendrik Soen. Wanneer men behoefte had aan een eigenlijke koster, deed men beroep op een koster van een naburige parochie. Zo b.v. op de "costere van Eerterijcke" die o.a. op 25 april 1613 en ook "opden Sincxendach alhier den dienst hielp doen". Eloo Cockeau haalde die koster naar Aartrijke en voerde hem terug.

Op 13 december 1612 werd Gelein Declercq door de bisschop benoemd om de kosterij van Zedelgem en Loppem te bedienen (4). In de kerkrekeningen echter van Zedelgem vinden we niet het minste spoor van deze koster.

Eerst in december 1614 komt een vaste koster op Zedelgem. Het is Jan Melant, aan wie voor het eerst op 11 januari 1615 de wedde voor de voorbije maand wordt uitbetaald. Hij zal dus op 11 december 1614 zijn dienst begonnen zijn. In kerkrekening 1619 lezen we dat Jan Melant ook amman was der parochie Zedelgem.

Het duurt nog tot 1616 vooraleer "t'costershuijs" werd hersteld. Hiervoor werd aan Jan de Man 36 lb.par. betaald.

Regelmatig kwam men ook nog een en ander tekort om de kerkdiensten te kunnen verrichten. Zo lezen we in kerkrekening 1609-'10 dat aan Lodewijk Cocqueau 11 lb. 4 s.par. wordt betaald "voor dat hij gheweest es tot Loppem XXVIII reijsen (= 28 maal) zo om te halen de steen (= altaarsteen) als vontewater (= doopwater) ende anders te vier stuyvers elcke reijse". Soms moest ook een koorkap en een ciborie worden gehaald. Zo rap mogelijk schafte men zich deze zaken ook aan te Zedelgem. Zo kocht men in 1611 voor 4 lb. 10 s.par. "eenen steen om den dienst inde kercke te doene". In 1616 werd 4 lb. par. aan de pastoor gegeven "omme de zeborie te betaelen". Wat we in kerkrekening 1609-'10 ook nog lezen is het volgende: aan Martine, weduwe Van Karel de Duerwaerder, wordt 4 lb. par. betaald "voor dat t'haeren huijse bewaert gheweest hebben de abijten (= gewaden) vande voornomde kercke (Zedelgem) t'zijdert dat heer Jan Duerwaerder starf". Was Jan Duerwaerder misschien pastoor geweest te Zedelgem vóór de vernietiging van het dorp en had hij de kerkornamenten veilig opgeborgen? Een vraag waarop ik niet kan antwoorden. Op 3 juli 1601 wordt Johannes Deurwaerdere benoemd tot pastoor van Loppem en Snellegem (5). Moest hij dan misschien ook zorgen voor Zedelgem ?

Nog een bijzonderheid uit de kerkrekening 1609-'10 wil ik hier vermelden. Er wordt 3 lb. par. uitgegeven "voor t'begraven van eenen vremen man doot ghevonden in eenen hoij hopper ghestaen bij het huijs van desen rekenenden (=kerkmeester Jacob Spint)".

DE RESTAURATIEWERKEN BEGINNEN

Het afdak dat aan de toren was aangebouwd was natuurlijk een voorlopige oplossing. Daarom ging men vlug over op een andere, ook voorlopige. Het "noort onderlat": de noordelijke zijbeuk, zou men afsluiten en van een strodak voorzien. Zo zou men wat meer ruimte hebben voor de kerkdiensten. Timmerman Gelein Delbeke werd ontboden en ter herberg van Hendrik Soen ontvouwde hij voor kerk- en dismeesters het plan: "t'patroon van t'onderlat upde noortzijden vande kercke". Uit het "kerckebusch" haalde Jan van Male vijf voeren hout; Jacob Spint "vijf carren houts" en Jan van Hollebeke twee voeren, "tot maecken van 't onderlat".

Terwijl men bezig was aan de werken in de noordelijke zijbeuk, kwam deken Bernard van Thienen "visiteren de temmeraige van het onderlat vande kercke". Aan Gelein Delbeke werd 129 lb.par. betaald "voor dat hij t'onderlat upde noortzijde vande kercke ghetemert heeft".

Ook dacht men reeds aan het restaureren van gans de kerk. Op 26 juni 1610 gebeurde de aanbesteding van het opmetsen der kerk. Enkele dagen voordien was de deken "comen visiteren de kercke met twee metsenaers van Brugghe om te besiene om hemlieden t'zelve werk te besteden". Op 26 juni 1610 was het in aanwezigheid van de deken, de hoofdman, de kerk- en dismeesters, ter herberge van Hendrik Soen dat "Jan Balde metsenaere annam de kercke te metsen". Bij die gelegenheid werd voor 11 lb. 8 s.par. gedronken.

Zeven pond nagels waren er nodig "tot maecken vande stellinghen voor den metsenaere". Er werden 7000 stenen aangekocht voor 33 lb. 12 s.par. en voor

"t'schoone maecken vande selve steenen" werd 9 lb. 16 s. par. betaald. Ook 47 hoed kalk werd aangekocht voor 53 lb. 10s.par. Na volbrachte taak kreeg Jan Balde 174 lb. par. "voor dat hij de kercke gherepareert heeft". Door hem werd ook "den torre beset ende ghewit". Met 25 "deijlen" aangekocht voor 27 lb. 10 s.par. werd door Jan Balde "t'werck welcke hij ghemaect heeft ande kercke ghedect". Zo was de eerste fase der restauratiewerken voltooid.

Ondertussen had men ook gezorgd voor een klokje. Aan timmerman Gelein Delbeke werd 1 lb.par. betaald "voor dat hij ghehanghen heeft upde kercke een cleen clocxken". Voor 10 s. par. werd nog gekocht "een cordeel voor het clocxken".

HET GEWONE LEVEN HERNEEMT

In die jaren ook hernam het gewone leven. In 1609 wordt van de Sinte Laureijnsthiende te Noortweghe" gezegd dat ze niet werd verpacht "overmits dat de selve luttel ofte niet besaeijt en es gheweest". Het volgende jaar bracht deze tiende 1 lb. par. op; in 1615 7 lb. 16 s.par. en in 1633 1 lb. 2 s.gr. (= 13 lb. 10 s.par.)

Ook de kerkelijke gebruiken werden weer in eer hersteld. Op Witte Donderdag 1610 werden voor 14 s.par. "crakelingen" uitgedeeld. Een eerder bescheiden som in vergelijking met de 12 lb. par. die men in 1578 voor krakelingen betaalde. Met Pasen 1610 werden vijf "lijfcoucken" gekocht voor 1 lb.par. In 1578 waren dat 25 lijfkoeken voor 2 lb. 10 s. par. Nog ter gelegenheid van Pasen 1610 werden "drie kannen wijns ghebruuct bijde communicanten". Deze hadden 2 lb. 8 s.par.

gekost. In 1578 gebruikte men vijf stopen wijn, die 8 lb. 10 s. par. werden betaald. Een stoop bevat twee kannen (+ 2,5 l). Zo te zien deed men het in 1610 heel wat bescheidener dan in 1578. Naar alle waarschijnlijkheid ook was in 1610 het bevolkingsaantal nog heel wat geringer dan in 1578.

Op 11 augustus 1611 werd door kerkmeester Jacob Spint de kerkrekening 1609-'10 gepresenteerd aan Bernard van Thienen, "deken van Thoroult, Zedelghem ende andere ommeligghende prochien" alsook aan pastoor Karel de Boodt, in tegenwoordigheid van hoofdman Jaspar Storme "ende ander prochiaenen". De ontvangsten bedroegen 1766 lb. 3 s.par. en de uitgaven 1892 lb. 8 s. 1d.par. Een nadelig saldo dus van 126 lb. 5 s. 1d. par. Dan werden ook nog de inkomsten van de Dis door de kerk geïnd. Voor de jaren 1611-'12 brachten de pachten van kerk- en dislanden 417 lb. 14 s.par. op. In 1611 werden de renten niet geïnd "overmidts desen troubelen tijt en es niet ontfanghen". In 1612 brachten de achterstallen van deze renten "competerende de voornomde kercke ende disch" de som op van 54 lb. par. Zoals we zien wordt alles geleidelijk aan weer normaal.

KAREL DE BOODT GAAT HEEN

Karel de Boodt gaf het op pastoor te zijn op Zedelgem "den laetsten dach van November XVIe twaelfve" (= 30 november 1612). Door hoofdman Jaspar Storme en de parochianen werd dan een akkoord gesloten met Maarten Coucke "prijoor vande predicaren" te Brugge. Daarop zond Maarten Coucke, prior der Dominikanen te Brugge, een van zijn paters naar Zedelgem om er de dienst van pastoor te verrichten. En voor de maand december 1612 werd 21 lb.par. betaald "voor dat een broeder vuyjten

zelve cloistere alhier ghedient heeft als pastoor". Kost en inwoon vond deze pater bij Hendrik Soen, aan wie hiervoor 18 lb. 10 s. par. werd betaald. Op 24, 25, 26 en 27 december 1612 kwam ook een "weerlicken pastoor" (seculier priester) dienst doen te Zedelgem. Ook deze was in de kost bij Hendrik Soen. Daarbij werd aan dezelfde herbergier nog 2 lb. par. betaald "van dat hij ghelogiert heeft eenen graeuw broere (minderbroeder) de welcke alhier ghepredict heeft twee reijzen (= tweemaal) ende zijnen ommeganck ghe-daen, wesende t'samen drie daghen". De Brugse minder broeders waren in die tijd op Zedelgem "terminanten" d.i. gelegenheidspredikanten en helpers op de parochie. In die hoedanigheid deden ze ook jaarlijks een bedeltocht - "omganck" - op de parochie.

Ook tijdens het jaar 1613 en wel tot eind oktober, bleef een dominikaner monnik voort dienst doen als pastoor te Zedelgem. In de kerkrekening 1613 wordt hij genoemd broeder Jacob Reijfins. Voor zijn dienst gedurende deze tien maanden ontving hij 269 lb.par. (6)

Op 7 februari 1613 werd de kerkrekening 1611-'12 door kerkmeester Adriaan Lievens gepresenteerd, om aanhoord en gesloten te worden, aan deken Bernard van Thienen en aan de heer van Zedelgem Jan van Haveskerke. Dit gebeurde in aanwezigheid van hoofdman Jaspar Storme, de kerkmeesters Adriaan Lievens en Pieter Logghe, de dismeesters Pieter Allaert en Jan Maertens en verder nog: Jan van Male, Jacob Spint, Jan van Hollebeke ende meer andere". Deze rekening sloot met een batig saldo van 973 lb. 3 s. 11 d.par. en "ten daghe van dese rekeninghe" werd 12 ob. par. uitgegeven "voor t'guene datter verteert es metten hooftman, kerckmeesters, dischmeesters ende andere notabele prochiaenen".

VERDERE RESTAURATIEWERKEN

Op 25 februari 1613 komt de Brugse timmerman Jacques Trauhant naar Zedelgem om het plan voor te leggen "omme de kercke te doen timmeren". Bij die gelegenheid werden voor 20 lb. par. teerkosten gedaan door de hoofdman, de parochianen "ende diveersche timmerlieden". Op 28 maart werd de aanbesteding gehouden voor het timmeren van de kerk. De teerkosten "int besteden van timmeren vande kercke" beliepen 22 lb. par. Marijn Tavernier uit Torhout werd aannemer voor 936 lb. par. De bomen, die zouden gebruikt worden werden door Jacob Spint aangewezen aan timmermans en zagers. Het ging om een zevental bomen die in het "kerckebusch" werden "ghehauwen... tot upmakinghe van de kercke". Om onbelemmerd het timmerwerk te kunnen verrichten, werden door metser Pieter Gaffele de twee "vleughels vande entgevels" afgebroken. Een eerste betaling voor zijn timmerwerk ten belopen van 650 lb. 9 s. 6 d. par. ontving Marijn Tavernier in 1613. De rest van de overeengekomen som, namelijk 285 lb. 10 s. 6 d. par. werd hem in 1614 betaald. Zo was hij voldaan "voor temmeren mitsgaders t'hout te doen zaghen, vellen, corten en beslaen volghende t' contract... daerof zijnde tot upmakinghe vande kercke van Zedelghem". Hierbij werd hem nog 54 lb. par. betaald "om den oostghevele met deijlen" te hebben afgesloten en ook voor het "maecken vande hendelduere mitsgaders noch eenich overwerck". Zo weten we dat het oostelijk deel van de kerk - het koor - nog niet was gerestaureerd.

Ook in 1614 werkte metser Jan Balde verder aan de kerk. In dat jaar werd hem 156 lb. par. betaald "voor dat hij overal ghemetst heeft ande kercke... ende dat bij ac-

coorde vanden hooftman, kerckmeesters ende diveersche prochiaenen". Voor dit werk had Jan van Hollebeke zand aangevoerd en ook vier hoed "ghents calck" was aangekocht. Tegen de gewoonte in, werd in 1614 het gras op het kerkhof niet verpacht. De reden was "dat t'zelve omme ghedaen es gheweest om de steen te hebben tot upmakinghe vande kercke". Terwijl Jan Balde bezig was kwam Klaas Aernout "meester matsenaere wonende tot Brugghe" het werk inspekteren. Men betaalde hem 6 lb. par. "van ghevisenteert t'hebbene t'matsement vande voornomde kercke". In 1615 werd door Jan Balde de kerkvloer hersteld. Hij ontving 20 lb. par. "voor dat hij de selve kercke gheplaveijt heeft". Hiervoor had men voor 4 lb.par. zand gebruikt en zeven hoed "ghents calck" die 14 lb. 14s.par. hadden gekost.

In 1615 werkte ook steenhouwer Jan Stijlman aan de kerk. Aan hem werd 48 lb.par. betaald "van het ordun t'welcke hij ghestelt heeft boven d'endelduere". In 1616 is Jan Balde nog steeds aan het werk. Dat jaar ontvangt hij 63 lb. 8 s.par. "over t'metsen vande veinsters". Het ijzer-werk hiervoor nodig werd door Jan vande Pitte geleverd voor 138 lb. par.

Nu men zo ver was kon men aan het dak beginnen. Door landmeter Octaviaan van Marissien werd het kerkdak opgemeten: 39 roeden (=575 m²). Voor de som van 935 lb. 15 s.par. aanvaardde schaliedekker Renier Brugadeen "t'decken van neghen en dertich roeden scailledeck liggende upde kercke van Zedelghem". In 1616 ontving hij een eerste betaling: 553 lb. 4 s.par. De tweede betaling, 182 lb. 11s.par., volgde in 1617 en de volledige afbetaling, 100 gulden, gebeurde in 1619. Door timmerman Jan de Man werden de goten aangebracht. Hij kreeg 9 gulden "over 't maecken ende legghen vande

goten". Voor het zagen van de goten werd 2 lb. 8 s. par. betaald; voor "een stoop terre" 12 s. par. en 2 lb. 8 s. par. voor "twee steen peck... om de zelve goten te pecken".

In 1616 werd het "noort onderlat" van zijn strodak ontdaan en door Renier Brugadeen van een schaliedak voorzien. Het strodak werd voor 4 lb. par. verkocht en aan Renier Brugadeen betaalde men 34 lb. par. "van dat hij upgheslegghen heeft t'schaillebert upt noort onderlat mitsgaders t'leggen vande goten ende anders". Aan Benedictus Schockaert werden voor 30 lb. par. gekocht "LIII deijlen omte slaene upt noort onderlat".

Nu de kerk goed en wel onder dak was, werd een nieuw altaar getimmerd. Jan de Man timmerde een "outaer en diveersche bancken". Aan Renier Brugadeen werd 21 lb. 17 s. 6 d. par. betaald "over t'maecken ende leveren vande gordijnen hanghende an beede zijden vanden outaer". Door Gillis (vanden) Bon werd "het helich Sacramentshuijs" gemaakt en geleverd voor 15 lb. par. Stoeldraaijer Jan vanden Bon maakte en schilderde "een grooten houten kandelaere om de paeschkeerse up te stellen" voor 5 lb. par. Daarbij werd ook nog 38 lb. par. betaald voor de philaeren staende anden outaer mitsgaders het ander werck". Dit alles kwam gereed in 1616. In hetzelfde jaar werd door dismeester Jacob Maertens 216 lb. 11 s. par. aan Kerkmeester Maerten de Ketelaere gegeven "omme de kercke van Zedelghem te maecken ende dat in vorme van leeninghe".

JERONIMUS VANDERS

Van 1609 tot 1612 was Hieronymus Vanders pastoor te Westkapelle en bediende ook Knokke (7). Met 1 november 1613 hadden hoofdman en parochianen van Zedelgem Jeronimus Vanders aanvaard als pastoor van Zedelgem. Volgens kontrakt tussen hem en de parochie gesloten, kreeg hij als wedde 100 lb. par. per kwartaal. Zo lezen we in kerkrekening 1613 dat hij 100 lb.par. betaald werd "voor dat hij die zelve prochie ghedient heeft als pastoor den tijt van drie maenden te wetene Novembre, Decembre 1613 ende Januarij 1614 volghende t'contract daerof zijnde".

Door kermeester Pieter Logghe werd om 6 maaart 1614 de kerkrekening 1613 gepresenteerd aan pastoor Jeronimus Vanders en aan Jan van Haveskerke, heer van Zedelgem. Ze sloot met een batig saldo van 308 lb. 16 s. 7 d.par.

Tot eind april 1614 werd Jeronimus Vanders als pastoor betaald door de kerk. Zo was hij niet langer dan een half jaar pastoor geweest te Zedelgem.

Wat we in kerkrekening 1614 vinden, en dit voor het eerst, is de vermelding van het zuivelgeld. Tijdens de vasten was men niet alleen verplicht vlees te derven, maar ook zuivelprodukten. Zoals we in deze kerkrekening zien, kon dit afgekocht worden voor 5 gr. Zo lezen we dat Jeronimus Vanders, na de vasten van 1614, aan de kerkmeester 6 lb. par. overmaakt, die hij ontvangen heeft "vande ghemeene prochiaenen vande vijf grooten van elck mensche van het eten vande zuvele

inden vasten XVI^Cveerthiene". In kerkrekening 1615 zien we dat hiervoor "vijf grooten van elck huijsghesin van het eten vande zuvele inden vasten XVI^Cvijfthiene" de som opbracht van 18 lb. par. Dit maakt dat tijdens de vasten van 1615 zo'n 72 gezinnen hebben betaald om gebruik te hebben gemaakt van deze dispensatie.

PETRUS WARLOP

Na Jeronimus Vanders wordt Petrus Warlop pastoor te Zedelgem. Volgens akkoord tussen hem en de parochie gesloten, begint hij zijn taak als pastoor op 8 mei 1614. Voor de eerste negen maanden "innegaende achtsten Meije 1614 tot ende met den achtsten dach van Februarij 1615" ontvangt hij volgens akkoord de som van 300 lb.par. Later wordt het 40 lb.par. per maand waarbij nog jaarlijks "duust hout" (1000 bussels brandhout). Pastoor Warlop kwam in Zedelgem wonen vanaf 1 mei 1615. Voor de periode lopend van 1 mei 1615 tot 1 mei 1616 werd aan Jacob Spint 30 lb.par. betaald voor "een jaer huijshuere daer den pastuer es wonende". Het was dus nog niet in de pastorië dat hij woonde, maar in een huis door Jacob Spint ter beschikking gesteld. Dan wordt ook gewerkt om de pastorie bewoonbaar te maken. In 1614 had Jan Lauburch "alle de bramen afghehauwen daer het huijs ghestaen heeft vanden pastuer". In 1615 wordt timmerman Gelein Delbeke 7 lb. 16 s.par. betaald "van dat hij ghewrocht heeft int huijs vanden pastoor". Op 26 mei 1614 wordt Petrus Warlop ook door de bisschop aanvaard als deservitor (= dienstdoende pastoor) van Zedelgem (8). Zo wordt het akkoord tussen parochie en Petrus Warlop gesloten, ook door het bisdom bekrachtigd.

Wanneer, zoals vanaf 1610, de wedde van de pastoor door de kerk wordt betaald, mocht de kerk de tienden, die aan de pastoor toekwamen, te haren bate verpachten. Wanneer later weer een eigenlijke, erfachtige pastoor op Zedelgem zal zijn, zal de wedde van deze pastoor niét langer door de kerk worden betaald, maar hij zal de tienden, die aan de pastoor toekomen, voor zich hebben.

Wat nu de tienden betreft, die aan de pastoor van Zedelgem toekwamen, die laten we hier volgen met erbij wat ze in 1615 opbrachten:

1. Een derde van alle grote tienden	219 lb.	par.
2. Volgende kleine tienden:		
- de Ketsemtiende	44 lb.	par.
- de "Pennijncthiende ten Houtschen"	10 lb. 11 s.	par.
- de tiende "ter Groenderstraete, gheseijt te Wellewaers"	2 lb. 9 s.	par.

De totale opbrengst van de pstorele tienden bedroeg dus in 1615 de som van 276 lb.par. In 1609 was dit 167 lb. 4 s.par. en in 1619 403 lb. 6 s.par.

Ook de kerk, de dis en de St.-Laurentiuskapel hadden eigen kleine tienden. We sommen ze hier even op met erbij wat ze opbrachten in 1616:

De kerk bezat volgende kleine tienden:

1. het Beversoestene-tiende	12 lb.	par.
2. de "Goorbrouckthiende"	39 lb.	par.

De St.-Laurenskapel:

1. De St.-Laurenstiende "ten Oōstpleijne":
7 lb. 16 s.par.
 2. De St.-Laurenstiende "te Noortweghe". 7 lb. 10 s.par.
 3. De St.-Laurenstiende bij Adriaan
van Eenoo's: 1 lb. 4 s.par.
- De dis bezat de "Torrethiende": 49 lb. 4 s.par.

Op 9 maart 1615 presenteerde kerkmeester Hendrik Soen de kerkrekening 1614 aan deken Bernard van Thienen en aan pastoor Petrus Warlop. Aan de hadn van deze rekening gaan we eens na over welke inkomsten de kerk van Zedelgem dan beschikte:

1. Erfelijke renten: 10 lb. 2 s. 8 d.par.
Van deze renten waren er 74 bezet in Zedelgem;
2 in Aartrijke; 2 in Ettelgem; één in Spellegem en
3 in Loppem.
2. Landpachten: 153 lb. 4 s. par.

In Zedelgem bezat de kerk 54 percelen akkerland, samen 36 gemet 2 lijnen 49 roeden; 8 percelen meers, samen 5 gemet 5 roeden. Hierbij bezat de kerk nog 1 gemet 1 lijne in Loppem; 2 gemet in Ichtegem; 3 gemet 90 roeden in Torhout en 3 gemet 2 lijnen 4 roeden in "Ste Cathelijne buijten Oosthende". Dit laatste was niet verpacht, ook nog niet in 1633 "omme den watervloet". Het lag nog steeds onder water.

3. Houtverkoop uit de kerkbossen: 116 lb. 8 s. par.

Aan bosbezit bezat de kerk 5 gemet 2 lijnen 23 roe-

den, alles samen 8 percelen. Hiervan was slechts één perceel "eenen boombusch". De andere percelen waren hakhout. Het "boombusch" had een oppervlakte van 2 gemet 1 lijne 50 roeden.

Zo bedroeg het totale grondbezit van de kerk 57 gemet 2 lijnen 71 roeden.

4. Tiendepachten: 320 lb. 14 s. par.

We zagen hierboven waaruit ze bestonden.

5. Het batig saldo der vorige rekening:
308 lb. 16 s. 7 d.par.

Dit natuurlijk wanneer er een batig saldo was

6. Kleinere inkomsten uit o.a. geldomhalingen, zuivelgeld e.a.

Zo was er in 1614 een totaal aan inkomsten van 960 lb. 17 s. 4 d.par.

De uitgaven gingen, zoals we hierboven zagen, naar het betalen der restauratiewerken aan de kerk; de pastoorswedde, de vergoedingen aan de koster en de benodigdheden voor de eredienst. Zo werden in 1614 aangekocht "een motaelen (= koperen) cruijse ende eenen grooten candelaeere" voor samen 18 lb.par. Verder nog "een dwale upden outaer" voor 9 lb. 6 s.par. Door Jan Tavernier werden voor 2 lb.par. "een lijcschrage ende drie stantlichten" gemaakt. Dat jaar werd 14 s.par. uitgegeven voor "lijf-coucken" en 9 s.par. werd betaald "te Sincxschen voor groote ostien om inde kercke te hanghen".

Het totaal der uitgaven bedroeg in 1614 957 lb. 4 s. 5 d.par. zodat er een boni was van 3 lb. 12 s. 11d.par.

Ook de kerkrekening 1615, door kerkmeester Lambrecht Maertens op 21 april 1616 gepresenteerd, werd door deken Bernard van Thienen en door pastoor Petrus Warlop nagezien en ondertekend. In deze rekening zien we dat de geldomhalingen 84 lb.par. oprachten. Deze omhalingen werden zoals in oude tijden genoemd "vuijten apt ofte rapoorte". Ook in de herbergen werden bussen gehangen, wat ook iets opbracht voor de kerk. In 1615 bracht de bus bij Frans Bruneel 14 s.par. op; die bij Amand Terwe 8 s.par. In 1616 was dat

bij Frans Bruneel	2 lb. 8 s.par.
bij Amand Terwe	2 lb. 3 s.par.
bij Frans de Proost	4 lb. par.

In 1615 worden ook voor het eerst inkomsten vermeld uit het gebruik van de pelder tijdens de begrafenissen: het zogenoemde peldergeld. Deze pelder werd gemaakt en geleverd door Jan van Oost: "een zwarte saije peldere, voeringhe, bordueren van hoofde, date ende cruijse..." Ook een zwart kazuifel, stoel en manipel werd aan dezelfde aangekocht. In 1615 werd deze pelder gebruikt door de weduwe van Jan de Cnock. Zij betaalde 24 s.par. "voor dat ze gebesicht heeft het peldere inden vuijtvart vanden selven Jan de Cnock". In 1619 werd het peldergeld 24 s.par. betaald door Amand Terwe bij de uitvaart van zijn vrouw; door de weduwe van Jaspas Storme bij de uitvaart van haar man, van wie we weten dat hij hoofdman was der parochie Zedelgem; door Pieter de Ketelaere "int begraeven van Andries Maertens zijnen grootvader tot Eertrijcke" en door de weduwe van Jan Ghewijdenhove bij de uitvaart van haar man.

In 1615 werd op palmzondag, naar oude traditie, weerom de passie gepreekt. Ter gelegenheid der paaskommunie

werden zowel in 1615 als in 1616 drie lijfkoeken en vijf pinten wijn aangekocht voor de communicantes: zij die verplicht waren hun pasen te houden. Hiervoor werd in 1616 2 lb. 17 s.par. betaald.

Ook de kerkrekening 1616 werd op 31 mei 1617 door kerkmeester Maarten de Ketelaëre gepresenteerd aan deken en pastoor.

Kort daarop kwam voor Petrus Warlop het einde van zijn diensttijd als pastoor van Zedelgem. Op 13 juni 1617 werd hij door het bisdom ontslagen. Dat gebeurde om verschillende redenen, vooral echter omdat hij zijn verstand begon te missen (ob defectum cerebri). Toen hij aan dit bevel om Zedelgem te verlaten, niet onmiddellijk gevolg gaf, gebruikte men in het bisdom hardere taal. Op 15 juni 1617 werd hem bevolen vóór zonsopgang van 16 juni met heel zijn boedel (cum sua suppelectili) Zedelgem te hebben verlaten. Zo dit niet gebeurde, dan zou hij gekerkerd worden omwille van zijn aanmatigend gedrag (ob insolentias) en de verfoeilijke daden door hem bedreven (infamias per eum commissas). Hoe deze zaak afliep weet ik niet (9).

DE OPVOLGERS VAN PETRUS WARLOP

De kerkrekeningen van 1617 en 1618 zijn niet voorhanden. Zo weten we over deze jaren slechts enkele gegevens mee te delen.

Op 9 december 1617 wordt door de bisschop het bedienen der pastorij van Zedelgem toevertrouwd aan Petrus Mesuy. Als voorwaarde wordt hem gesteld dat hij iedere maand bij de bisschop of bij de vicarissen moet verschijnen om ondervraagd te worden, een eksamen af te leggen,

tot hij geschikt zal bevonden worden om pastoor te zijn (10). Ook met ongeschikten moest men zich in die tijd van priesterschaarste behelpen.

Op 20 januari 1618 komt Petrus Mesuy voor zijn eksamen bij de heren deken, aartsdiaken, aartspriester, officiaal en kanunnik Faigniaert. Na ondervraging krijgt hij onvoldoende. Hij wordt aangemaand wat beter te studeren en terug te komen om een nieuw eksamen af te leggen vóór de vasten van 1618. Ook moest hij dan de afschriften van zijn sermoenen meebrengen. Indien hij dan niet slaagt, zal hij naar zijn klooster worden teruggestuurd (11).

In diezelfde tijd wordt nog een andere dienstdoende pastoor van Zedelgem vermeld: Adrianus Guilielmus Cophini. Deze was nog geen priester, maar op 16 december 1617 krijgt hij "dimissoriales": brieven om zich tot priester te laten wijden. Terzelfdertijd beloven de vicarissen hem 2 lb. gr. te geven omdat hij in uiterste armoede verkeerde. Zo zou hij wat voedsel kunnen kopen en ook zijn zieke meid naar het Brugse hospitaal laten voeren. Deze 2 lb. gr. zal hij echter maar krijgen na definitief de parochie Zedelgem te hebben verlaten (12).

Op 30 maart 1618 richten hoofdman, kerk- en dismeesters een verzoek aan het bisdom om de heropricting te bekomen van de St.-Sebastiaansgilde. Deze was door de voorbije beroerde tijden en door de troebelen van de binnenlandse oorlog zo goed als te niet gegaan (confraternitatem Sti. sebastiani, quae malitia temporis et intestini belli tumultibus quasi interiit) (13).

We mogen er zeker van zijn dat Petrus Mesuy naar zijn klooster werd teruggestuurd. Op 1 mei 1618 immers wordt door het bisdom het bedienen der pastorie van Zedelgem opgedragen aan Joannes Kaesman (14). Joannes Kaesman kan echter niet lang op Zedelgem zijn geweest. Op 14 juli 1618 immers sluiten de parochianen van Sijsele een kontrakt met "heere ende meester Jan Caesman" om bij hen dienst te doen als pastoor (15).

De volgende pastoor, van wie we de naam kennen is Karel vande Walle. Op 30 september 1619 wordt hij betaald voor zijn dienst als pastoor tijdens de voorbije drie maanden. Hiervoor krijgt hij 126 lb.par. Wellicht was hij reeds vóór 30 juni 1619 pastoor te Zedelgem.

Op 20 september 1619 wordt Augustinus Roijebaert benoemd tot pastoor te Zedelgem (16). Hij krijgt een maandwedde van 42 lb. par. vanaf 1 oktober 1619. Hij wordt betaald tot 31 juli 1620. Of hij ook verder betaald wordt, weten we niet omdat de kerkrekeningen van 1620 tot 1633 ontbreken. In zijn "Geschiedenis van Zedelgem - Veldegem" vermeldt pastoor F. Ronse de kerkrekening van 1620. Hij moet dus deze in handen gehad hebben. Nu is ze echter niet meer te vinden. Uit deze rekening heeft F. Ronse de naam opgediept van E.H. Weijns, die op 9 september 1622 tekent als "pastoor van Sillegem". (17)

DE RESTAURATIEWERKEN GAAN VERDER

In 1618-'19 gaan de restauratiewerken aan de kerk verder. Hierover vinden we enkele gegevens in de kerkrekening 1619. Deze wordt op 31 juli 1620 door

kerkmeester Jacob Lievens fs. Adriaan gepresenteerd aan deken Herman Bouchout en aan "mijn heere van Haveskercke, rudder, heere van Zedelghem, burchmeester ende scepen vanden Vrien" (18). De inkomsten van de kerk bedroegen dat jaar 988 lb. 8 s. 5 d.par. o.a.

- 10 lb. 8 s. 7 d.par. van erfelijke pachten
- 177 lb. 18 s. par. van landpachten
- 520 lb. 18 s. par. van de verpachting der tienden
- 63 lb. 18 s. par. van de geldomhalingen
- 14 lb. 8 s. par. uit de bussen in de herbergen
 - waarvan bij Philips Scapelinck: 6 lb. 12 s.par.
 - bij Pieter Mijnaert: 5 lb. 8 s. par.
 - bij Amand Terwe: 2 lb. 8 s. par.

Ook 120 lb. par. werd "door de heeren vanden Vrien ghegeven ende ghejont an dese kercke tot maecken van eenen glasveinster". Op dit venster werd het "wapen vanden lande vanden Vrien" voor 26 lb.par. aangebracht door "Dierick vanden Rhijne, glasescriver".

Aan de "Sinte Laureinscappelle" (zuiderbeuk der kerk) werd dan ook gewerkt. Hiervoor werd zes "hoet gents calck" aangekocht voor 10 lb. 16 s. par. Aan Marijn Tavernier werd 112 lb. 16 s.par. betaald "om te maecken eenen steeghere inde kercke omme te gaene upden torre". De bomen nodig "tot maeckinghe vanden steeghere" werden uit het "kerckebusch" gehaald. Voor het bekostigen der restauratiewerken deed men beroep op de tiendeheffers: "de heeren vanden cappittelle van Sinte Baefs tot Ghendt" (het Gentse St.-Baefskatedraalkapittel). Dit beroep werd gedaan door hoofdman, kerk- en dismeesters en notabelen van Zedelgem

in hun rekest van 7 december 1618. Hierbij steunden zij op het plakkaat van de aartshertogen Albrecht en Isabella van 2 oktober 1613. (19)

Nogmaals op 3 juli 1619 volgde een dergelijk rekest aan de tiendeheffers, opdat zij in verhouding tot hun tienden op Zedelgem, zouden bijdragen "in reparationem dictae ecclesiae" (tot restauratie van de gezegde kerk).

Wanneer in 1621 het Twaalfjarig Bestand was afgelopen en de oorlog herbegon, was de kerk van Zedelgem hersteld, behalve het oostelijk gedeelte: het koor. De eerstvolgende bewaarde kerkrekening is die van 1633. Daarin lezen we dat een portaal aan de kerk werd aangebouwd en dat de vensters "inde sanctuarie" (= koor) werden gemetst. Ook aan de toren worden in 1633 herstellingswerken uitgevoerd. Voor het betalen van deze werken stond dismeester Jan Slembrouck aan de kerk een lening toe van 26 lb. 10 s. gr. "totte kerckereparatie ende met conditie van naermaels te restitueren".

In de parochierekening van 1638 lezen we dat op kosten van de parochie "steen, calck, hout ende anders" wordt aangevoerd "tot reparatie vanden torre". Door 19 personen werden deze materialen in 56 voeren aangebracht à 5 s. gr. het voer. Een kost voor de parochie van 14 lb. gr. Wie deze reparatiewerken uitvoerde wordt niet vermeld. Ook in de parochierekening van 1639 lezen we over werken aan de kerk. Door de heren van het Vrije wordt aan Zedelgem 10 lb. gr. geschonken "tot maecken van een glasveijnster inde kercke". Dit werk werd uitgevoerd door

"Jesper Coedijck ghlasemaecker binnen Brugghe" en in dit venster prijkte het wapen van het Vrije. Hiervoor zagen we dat ook volgens kerkrekening 1619 door de heren van het Vrije een venster werd geschonken aan de kerk.

Volgens het visitatieverslag van deken Walter Smidts uit 1639-'40 was de kerk in die jaren volledig hersteld behalve de vensters in het hoogkoor en het St.-Laurentiuskoor. Ook de drie altaren waren nog ver van wat ze hoorden te zijn. (20)

In 1641 werd het torenuurwerk hersteld. Dat lezen we in de parochierekening van dat jaar. Aan Jan Haghebaert "horlogiemaecker binnen Brugghe" werd 26 lb. 6 s. 2 gr. betaald "over het vermaecken vande horologie mitsgaders t'stellen van dies ende doen slaen binnen den torre van Sedelghem". De helft van deze som betaalde de parochie, de andere helft de kerk.

SLOTFASE DER RESTAURATIE

De volgende bewaarde kerkrekening is die van 1642-'43. Hieruit vernemen we dat aan de tiendeheffers een rekest werd gezonden, opdat ze zouden bijdragen tot "reparatie vanden choor van dese kercke". Op 15 februari 1643 kwam hun bijdrage: het St.-Baafskapittel van Gent gaf 100 gulden, de prelaat der St.-Andriesabdij bij Brugge 4 lb. gr.

In deze kerkrekening worden dan ook de uitgaven ver-

meld, gedaan om het koor volledig in orde te brengen. Aan Pieter Cornelis betaalde men 1 lb. 13 s. 4 gr. "over ghemetst hebben den hooghen aultaer, t' leggen vande voetsteenen te weten ordune en anders inde kercke". Aan Jan Robert, "steenhouwer" betaalde men 5 lb. 6 s. 8 gr. "over ghehauwen ende gheslepen t'hebben den steen liggende opden hooghen aultaer mitsgaders over leverijnghe van een vichtich wit orduijnsteen veroorboort (gebruikt) inde kercke". Schrijnwerker Pieter Wuallis krijgt 32 lb. gr. "over t'maecken ende leveren van een aultaertafel (retabel) van wagheschot". De geldomhalingen, door kerkmeester Joos Lievens gehouden, met nog 6 lb.gr. erbij gevoegd, werden gebruikt "omme de beelden en schilderijen te coopen die inden choor hanghen van dese kercke".

Wanneer deken Willem van Houcke op 16 september 1644 de kerk bezoekt, schrijft hij in zijn verslag dat het hoogaltaar geschikt is om gekonsakreerd te worden (21).

De plechtige wijding van het hoogaltaar gebeurde eerst op 26 april 1652 door bisschop Karel vanden Bosch (22).

Verdere opschikwerken in de kerk gebeurden ten tijde van pastoor Jacob van Gerensdael (1647 - 1658).

Bronnen:

De gegevens voor deze bijdrage komen uit de kerkrekeningen van deze periode. De kerkrekeningen 1609-'10; 1614; 1615 en 1619 zijn bewaard in het Zedelgemse kerkarchief nrs 41, 42, 43 en 44. De kerkrekeningen

1611-'12; 1613; 1616; 1633 en 1642-'43 in het Rijksarchief Brugge (R.A.B.) Vrije Registers nr 14173. De Parochierekeningen in deze bijdrage vermeld, in R.A.B. ibidem nr 6646.

- (1) Bernard van Thienen, pastoor van het Brugse Begijnhof, was deken van Torhout van 1607 tot 1620.
- De herberg waarover het hier gaat is St.-Hubrecht. Zie hierover: G.CAPPON, De herberg St.-Hubrecht, in Zilleghem, 1980, p. 19 ss.
- (2) Over dit bisschoppelijk bezoek in september 1609 is niets te vinden in de Acta van bisschop K.F. de Rodoan. Over deze bisschop, zie: M. CLOET, Karel Filips Rodoan en het bisdom Brugge tijdens zijn episcopaat (1602 - 1616), Brussel, 1970.
- (3) A. VERVENNE, De Parochie Loppem, Loppem, 1980, p. 34.
- (4) Archief Bisdom Brugge (A.B.B.) B. IX f°6 - Op 13 december 1612 werd Gislenus Declercq door de bisschop aangesteld tot "deservitor Custodiae de Sillegem et Lophem" (bedienaar der kosterij van Zedelgem en Loppem).
- (5) BIEKORF, 1981, p. 243.
- (6) Frater Jacobus Reyphins wordt tot juli 1633 vermeld als pastoor van Ramskapelle. Zie M. COORNAERT, Westkapelle-Ramskapelle, Tielt, 1981, p. 131.
- (7) M. COORNAERT, o.c. p. 127.
- (8) A.B.B. B.X f°7

- (9) *ibid.* B.XI f°1
- (10) *ibid.* f°32
- (11) *ibid.* f°39
-
- (12) *ibid.* f° 34
- (13) *ibid.* f° 48
- (14) *Ibid.* f° 66 - F. RONSE in zijn Geschiedenis van Zedelgem - Veldegem p. 113 noemt deze pastoor E.H. Joannes RAESMAN.
- (15) A.B.B. B. XI f° 77
- (16) *ibid.* f° 141 - F. Ronse a.c. noemt deze pastoor E.H. Augustinus BOGHAERT. Zie p. 114.
- (17) F. RONSE, o.c. p. 114
- (18) Herman Bouchout was deken van Torhout van 21 juli 1620 tot (+) 24 november 1624. Sedert 1617 was hij pastoor van St.-Michiels-Brugge. In 1622 wordt hij pastoor der Brugse katedraal.
- (19) A.B.B. B. XI f° 107
- (20) J. POLLET, Dekens Walter Smidts bezoekt Zedelgem, in Zilleghem, 1981, p. 44-48.
- (21) J. POLLET, Dekens Willem van Houcke bezoekt Zedelgem, in Zilleghem, 1981, p. 56.
- (22) A.B.B. B.XXIV f° 80.

OP DE BOEKENPLANK

POLLET, Jules

Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke
898 - 1790. Zedelgem, Heemkundige Kring
"Pastoor Ronse", 1982. 216 blz. Kaarten,
illustraties, registers.

Wie "Aartrijke" ter hand neemt en nog maar even bladert, kan al vaststellen dat het een werk van de bovenste plank is. Zeker geen eendagsvlieg, maar wel de vrucht van jarenlang document- en archiefpluizen.

Aan het stramien van de Geschiedenis (met hoofdletter) weet de auteur de plaatselijke geschiedenis tot en met de "petite histoire" vast te knopen en zó een waar tijdsbeeld op te bouwen van het leven en werk, het lief en leed van de plaatselijke en nog landelijke bevolking van een plattelandsdorp uit het Brugse Vrije.

Niet alleen zij die belangstellen in heemkunde en plaatselijke geschiedenis vinden er hun gading, maar ook de leraars geschiedenis die er de werking van de instellingen en de bevoegdheid van de functionarissen tijdens het Oud Regime duidelijk omschreven zullen vinden. Familievorsers kunnen er heel wat groene blaadjes opsteken om hun stamboom-in-wintertooi op te smukken.

Een register op plaatsnamen, op persoonsnamen en op zaken maken van dit boek tevens een uiterst bruikbaar naslagwerk. (vd)

UITGAVEN VAN ONZE KRING MET PRIJZEN VOOR DE LEDEN

RONSE Fr. :	Geschiedenis van Zedelgem-Veldegem	560 F
RONSE Fr. :	De Romaansche Doopvont van Zedelgem	80 F
PEIRSEGAELE W.:	De Romaanse doopvont van Zedelgem	400 F
PEIRSEGAELE W.:	Dagboek van Pastoor Ronse (deel 1 & 2)	elk 100 F
PEIRSEGAELE W.:	Twintig pentekeningen van oud-Zedelgem	200 F
ARNOU P. en DEVADDER J. :	75 jaar Broeders Xaverianen en St.-Leoschool	200 F
	Folder van Heirwegpad en Klytepad	elk 10 F
POLLET J.:	Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke (898 - 1740)	630 F
	Oude Loppemse prentkaarten	500 F
PEIRSEGAELE W.:	Atlas van alle Westvlaamse gemeenten rond 1960	300 F
GEVAERT H.:	St.-Michiels, een educatieve wandeling	150 F
	Alle straten en straatjes van West-Vlaanderen	700 F
	Kaartengids van het Houtland	160 F
PEIRSEGAELE W.:	Keizer Karel V, vader van Europa	130 F
PEIRSEGAELE W.:	Vijftig maal verzen voor vrome vieringen	80 F
RYSERHOVE A.:	De geheimzinnige zaken van Beernem	250 F

